

Proponents of civilaziation based on defense culture with emphasis on the second step of the revolution (the statement)

Khodayar Ebrahimi (ph. D)¹

Abstract

This article deals with the role and position of defense culture in the civilization of the Islamic Revolution by looking at the second step of the revolution and considering the people-based system of the Islamic Republic of Iran on concepts such as; Culture and its function, defense culture, social construction in the field of defense, the function of culture in strengthening the internal structure of the system with the approach of defense culture to achieve civilization in accordance with the intentions of the Supreme Leader in the second step of the revolution.

The present study, which is applied in terms of type, seeks to answer the question: "What is the leading position of defense culture in achieving the goals of the second step?" Therefore, using the content analysis method, the views and theories of the Supreme Leader in the past as well as the content and concept of the step statement have been examined and the result is that defense culture as a theoretical and intellectual infrastructure Proponent to achieve cultural authority., Scientific, social, security, economic, political and judicial must be considered. On the other hand, the comprehensive authority expected in the second step of the revolution requires the realization of Imam Khamenei's intentions in seven dimensions, namely; Crossing the borders of knowledge, spiritual and moral jihad, endogenous economy, anti-corruption justice, demarcation with the enemy, independence based on freedom, Bio-Islamic and revolutionary (lifestyle).

Keywords: *Imam Khamenei, Proponents, Second Step, Civilization, Defense Culture, Islamic Revolution*

1.Assistant Professor of Imam Hossein University of Officers and Guards Training.

پیشران های تمدن ساز مبتنی بر فرهنگ دفاعی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب

دکتر خدایار ابراهیمی*

تاریخ دریافت: 1400/08/18

تاریخ پذیرش: 1400/12/17

چکیده

این مقاله به نقش و جایگاه فرهنگ دفاعی در تمدن سازی انقلاب اسلامی با نگاه به گام دوم انقلاب پرداخته و با توجه به مردم پایه بودن نظام جمهوری اسلامی ایران بر مفاهیمی مانند؛ فرهنگ و کارکرد آن، فرهنگ دفاعی، ساخت اجتماعی در ساحت های دفاعی، کارکرد فرهنگ در استحکام ساخت درونی نظام با رویکرد فرهنگ دفاعی برای تحقق تمدن سازی منطبق با منویات مقام معظم رهبری مندرج در گام دوم انقلاب تأکید دارد. پژوهش حاضر که از نظر نوع، کاربردی، در صدد پاسخ به این سؤال بوده که «جایگاه پیشرانی فرهنگ دفاعی در تحقق اهداف گام دوم چگونه است؟ از این رو با استفاده از روش تحلیل محتوای به بررسی دیدگاه ها و نظریات مقام معظم رهبری در گذشته و نیز بررسی محتوایی و مفهومی بیانیه گام پرداخته شده و نتیجه حاصله این بوده که فرهنگ دفاعی به عنوان یک پیشران زیرساختی نظری و فکری برای رسیدن به اقتدارهای فرهنگی، علمی، اجتماعی، امنیتی، اقتصادی، سیاسی و قضایی باید مورد توجه قرار گیرد. از سویی اقتدار همه جانبه مورد انتظار در گام دوم انقلاب مستلزم تحقق منویات امام خامنه ای در ابعاد هفتگانه یعنی؛ عبور از مرزهای دانش، جهاد معنوی و اخلاقی، اقتصاد درون زاء، عدالت فسادستیز، مرزبندی با دشمن، استقلال مبتنی بر آزادی، زیست اسلامی و انقلابی (سبک زندگی) است.

کلیدواژه ها: امام خامنه ای، پیشران، گام دوم، تمدن سازی، فرهنگ دفاعی، انقلاب اسلامی.

مقدمه:

انقلاب اسلامی برخواسته از اندیشه الهی و با آرمانی مقدس که مقصودی جز به کمال رساندن جامعه ایرانی و خدمت به بشریت ندارد، به سوی افقی پیش می‌رود که آرزوی پیامبران و اولیاء الهی یعنی سعادت بشریت بوده است. در این میان فرهنگ به عنوان یکی از مهمترین و مؤثرترین نیروی محرک و پیشران در جامعه است که می‌تواند زیرساخت‌های فکری و عملی مناسب از قبیل اصلاح پیش‌فرض‌های انسجام‌ساز اجتماعی، کارگروهی، اندیشه‌ورزی، آینده‌نگری، تولید سرمایه انسانی و اجتماعی، نظم و انضباط اجتماعی و بسیاری از این نوع امور را در فرآیند تکامل جوامع رواج دهد. رهبر انقلاب اسلامی در بیانیه‌ی «گام دوم انقلاب» با مرور تجربه‌ی ۴۰ ساله‌ی انقلاب اسلامی اعلام کردند: انقلاب «وارد دومین مرحله‌ی خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است». گام دومی که باید در چارچوب «نظریه‌ی نظام انقلابی» و با «تلاش و مجاهدت جوانان ایران اسلامی» به‌سوی تحقق آرمان «ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نافداه)» برداشته شود.

در واقع فرهنگ زیر بنای اصلی کارکردهای اجتماعی در سطح جوامع هستند که می‌توانند هرروز با خلق ایده و تفکری جدید و ترویج آن به روند ارتقاء جامعه کمک کنند. امروزه عرصه فرهنگ، ساحتی برای بهره‌بردن از همه ابزارها و ساز و کارهاست و در تعامل فرهنگ‌ها نیز فرهنگی برتر است که با مدیریتی توانمند به ساماندهی همه جنبه‌های دفاعی در راستای اهداف خویش همت گمارد. و در چنین نظامی که همواره آماج حملات همه‌جانبه است پس لازم است به عرصه‌های دفاعی جامعه توجه گردد.

امام خامنه‌ای به برخی از اموری که در حکم پیشران بوده و تجلی آنها باعث حرکت آرمانی کشور به سوی اهداف بلند مدت خواهد شد اینگونه اشاره نموده است. «در محیط اقتصادی کشور، بعضی از عوامل اقتصادی حکم پیشران را دارند که اگر آنها به حرکت بیفتند، کل این مجموعه‌ی کار اقتصادی به حرکت می‌افتد؛ مثلاً یکی‌اش مسئله‌ی مسکن است - اگر چنانچه حوزه‌ی مسکن به حرکت در بیاید و به کار بیفتد، این خودش بخش مهمی از بخشهای اقتصادی کشور را به حرکت در می‌آورد- یکی مسئله‌ی کشاورزی است، یکی مسئله‌ی حوزه‌ی خودرو است، یکی مسئله‌ی شرکتهای دانش‌بنیان است، یکی مسئله‌ی لوازم خانگی است؛ اینها مسائلی است که در هر کشور

حکم پیشران را دارند؛ روی اینها تکیه بشود؛ بخشهای مختلفی که مسئول این بخشها هستند هر چه ممکن است در این زمینه‌ها تلاش کنند، کار کنند، این پیشران‌ها اگر به کار بیفتند، حرکت عمومی اقتصاد بکلی متفاوت خواهد شد.» (امام خامنه‌ای، 1400/5/30)

بدون تردید یکی از مسائل مهمی که در تحولات کلان کشور تأثیر جدی دارد مقوله فرهنگ است، فرهنگ‌سازی عمومی با نگاه دفاعی، زمانی میسر است که با شناخت درست نیازها و جان مایه و درون مایه‌های فرهنگ خودی اقدام به اشاعه و ترویج فرهنگ غنی و ناب ملی، دینی و انقلابی نموده و همچون بنیانی مرصوص در مقابل هجمه‌های گوناگون اعم از سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی دشمنان، به تقویت خودباوری فرهنگی اهتمام گردد تا امکان تحقق دفاعی محکم بر پایه فرهنگ فراهم گردد.

وقتی یک ملت، نقاط عطف تاریخ خود و نقش مؤثر و مثبتی را که چهره‌های علمی و شخصیت‌های اجتماعی و فرهنگی آن ملت در پیشبرد قافله تمدن بشری ایفا کرده بشناسد، دیگر دشمن نخواهد توانست به تحریف تاریخ و تحقیر تمدن آن ملت پردازد، الگو و اسوه‌های مذهبی و ملی تخریب نخواهد شد و توانایی ستاره‌سازی و الگودهی از دشمن سلب خواهد گشت. وقتی یک ملت، جامعیت و عمق فرهنگ دینی خود را بشناسد دیگر دشمن نخواهد توانست چهره‌ای ناکارآمد، نامعقول و خشک و خشنی از دین او ارائه دهد و تعالیم دینی را به گونه‌ای تحریف کند که دین را در تعارض با تحلیل‌های عقلی و تحقیقات تجربی قرار دهد کار فرهیختگان و فرزندان یک جامعه این است که با تعمق و تدقیق، کارکردهای فردی و جمعی و توانمندی‌های دین را در تمامی عرصه‌ها آشکار و نمایان سازند و نقشه‌های دشمن را که در پی تحریف دین و ارائه دین منحرف هستند برملاء می‌سازند. دانستیم که اعتقاد عمیق به فرهنگ دینی و التزام عملی به ضوابط و موازین این فرهنگ، راه را بر روی دشمن می‌بندد و مانع می‌شود که دشمن به تحریف، تخریب و تحقیر فرهنگ خودی پردازد. (تولیت، 1388: 119)

با این مفروضات است چنانچه نقش بی‌بدیل فرهنگ دفاعی در ایجاد تمدن‌سازی از یکسو، استحکام ساخت درونی نظام از دیگر سو باعث می‌شود نقش کارکردی بیانیه گام دوم مورد توجه سیاست‌گزاران و تصمیم‌گیران کشور واقع شود و به عنوان یکی از کارویژه‌های اثرگذار در نظام‌های آموزشی، تربیتی و رفتاری تلقی شود، بخش مهمی از چالش‌های موجود در جامعه مدیریت و مرتفع

خواهد شد. از این رو هدف اصلی تعیین پیشرانهای تمدن ساز مبتنی بر فرهنگ دفاعی در گام دوم انقلاب است و باید دید چگونه می شود با فرهنگ دفاعی، هر فرد و هر گروه یا قوم نقش و جایگاه خویش را به بهترین وجه برای رسیدن به اقتدار همه جانبه در عرصه های علمی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و نظامی گام بردارد؟ و اینکه پیشرانهای تمدن ساز مبتنی بر فرهنگ دفاعی در گام دوم انقلاب کدامند؟

روش شناسی:

این تحقیق از نوع کاربردی بوده و برای جمع آوری اطلاعات به صورت مطالعه اکتشافی انجام گرفته است و از سویی نیز برای با توجه به ضرورت بررسی اندیشه امام خامنه ای پیرامون فرهنگ دفاعی و بیانیه گام دوم انقلاب با روش تحلیل محتوا به تعیین پیشرانهای تمدن ساز در اندیشه امام خامنه ای در نگاه به آینده انقلاب اسلامی پرداخته شده است. در روش مقوله های اصلی در دو ساحت فرهنگ دفاعی و بیانیه گام دوم مورد بررسی قرار گرفته و هر یک از این مقوله ها نیز مورد بحث قرار گرفته شده است تا مقصود و منظور از نقش تمدن سازی آن مقوله ها استخراج و تبیین شود.

ادبیات نظری تحقیق

تعاریف مفاهیم:

فرهنگ

علامه محمد تقی جعفری در کتاب «فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو» به بیان تعاریفی از فرهنگ در زبان های مختلف پرداخته و در نهایت جامع ترین تعریفی که از فرهنگ با نظر به اکثر تعاریف به عمل آمده می توان ارائه داد این است: «فرهنگ عبارت است از کیفیت یا شیوه ای بایسته و یا شایسته برای آن دسته از فعالیت های حیات مادی و معنوی انسان ها که مستند به طرز تعقل سلیم و احساسات تصعید شده ی آنان در حیات معقول تکاملی باشد.» (جعفری، 1373: 20) و در بیان جایگاه فرهنگ و نقش فرهنگ در جامعه مقام معظم رهبری همین بس فرموده اند که: «فرهنگ مثل هوایی می ماند که ما تنفس می کنیم»

فرهنگ دفاعی

طبق بررسی به عمل آمده تا کنون تعریفی نظری قابل استنادی از فرهنگ دفاعی به عمل نیامده است و آنچه که در اینجا به عنوان تعریف این مفهوم مطرح گردیده است تعریفی قراردادی است که از نظر تعدادی از خبرگان امور فرهنگی و امنیتی مورد وفاق می‌باشد و آن عبارتست از: نگرش، انگیزه و تقید همه‌جانبه آحاد مردم جامعه و گروه‌های اجتماعی کشور برای حفظ و نگهبانی از داشته‌ها و دستاوردهای علمی، صنعتی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مبتنی بر آموزه‌های دینی، انقلابی و ملی در مقابل هرگونه چشم داشت بیگانگان و اغیار.

تمدن

در خوانش تمدنی بیانیه گام دوم از منظر رهبر معظم انقلاب، افزون بر مطالب مندرج در خود بیانیه می‌توان از مجموعه بیانات ایشان در موضوعات مرتبط با پیشرفت و تمدن نیز بهره گرفت؛ همان‌گونه که می‌توان محورهای تکمیلی این بیانیه در حوزه تمدنی را نیز مورد تأمل و بررسی قرار داد؛ نکاتی چون: ارتقاء دانش‌های بومی و علوم جدید، لزوم ارتقاء و بسط قرائت و فهم تمدنی از اسلام، توجه به افکار و اندیشه‌های متنوع در پیشرفت تمدنی، توسعه تشکلهای صنفی و نهادهای مدنی برای تعقیب منافع و مطالبات اصناف و گروه‌ها و ارتقای سطح عمومی نقدپذیری.

از منظر امام خامنه‌ای تحقق تمدن نوین اسلامی و آرمان‌های آن منوط به این پیش‌نیازهاست:

1. شناخت دقیق گذشته ملت و امت در عرصه ملی، منطقه‌ای و جهانی جهت گذار

سالم به آینده.

2. عبرت‌آموزی و بهره‌گیری از تجارب علمی و عملی موجود.

3. حفظ و تقویت دستاوردهای موجود.

4. عزم جدی و مجاهدت عظیم عوامل انسانی تمدن‌ساز به ویژه نیروی جوان مؤمن و

کارآمد.

فرهنگ و جامعه

یکی از ویژگی‌هایی که خداوند در وجود مخلوقات خویش به ودیعه گذاشته انگیزه دفاع می‌باشد. به نحوی که هر موجودی مادامی که حیات خویش را در معرض خطر می‌بیند ناخودآگاه اقدام

کرده و به نحوی از حیات خویش محافظت می‌نماید که اصطلاحاً دفاع نامیده می‌شود. اما انسان به عنوان اشرف مخلوقات نه تنها حیات و زندگی برایش مهم است بلکه یکسری ارزش‌ها و اعتقادات و اصولی دارد که باید از آنها پاسداری نماید و حتی ممکن است در اثر حفاظت از این ارزش‌ها جان و حیات خویش را از دست بدهد. این اقدام که به صورت آگاهانه صورت می‌گیرد مخصوص انسان بوده و دفاع را بعنوان یکی از گرایش‌های عالی مطرح می‌کند.

صاحب‌نظران و اندیشه‌ورزان فرهنگی و اجتماعی، برداشت‌های متعددی از فرهنگ ارائه داده‌اند که تفاوت‌ها و شباهت‌های زیادی با یکدیگر دارند. اهمیت فرهنگ در زندگی بشر را از جنبه‌های مختلف مورد توجه است اما از دو جنبه برجستگی بیشتری دارد: یکی جایگاهی که فرهنگ در هویت و موجودیت یک جامعه دارد و دیگری نقشی که فرهنگ می‌تواند در پیشرفت و تعالی جوامع ایفا نماید. جنبه نخست، اهمیت و جایگاه فرهنگ را در موجودیت جامعه نمایش می‌دهد و جنبه دوم اهمیت و نقش فرهنگ صحیح در حرکت به سمت اعتلا یا انحطاط جوامع را ترسیم می‌کند. در بعد نخست، حوزه نفوذ فرهنگ به همه ابعاد زندگی بشر کشیده می‌شود و همه ویژگی‌های متمایزکننده انسان‌ها از یکدیگر و نیز همه ویژگی‌های متفرقه جوامع در فرهنگ آنها نهفته است.

با توجه به ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی، رهبران این انقلاب عظیم، همواره به موضوع فرهنگ و جایگاه و نقش آن در رشد و تعالی یا انحطاط و تباهی ملت‌ها توجه ویژه داشته و بر تحقق کامل اهداف فرهنگی انقلاب و نظام اسلامی تأکید داشته‌اند تا آنجا که حضرت امام خمینی (رحمت‌الله علیه) این مفهوم را با تصریح بیشتر چنین بیان می‌فرمایند: «بی‌شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد». (صحیفه نور، ج 15: 160) در جایی دیگر می‌فرمایند: «استقلال و موجودیت هر جامعه از استقلال فرهنگ آن نشئت می‌گیرد و ساده‌اندیشی است که گمان شود با وابستگی فرهنگی، استقلال در ابعاد دیگر یا یکی از آنها امکان‌پذیر است. بی‌جهت و من باب اتفاق نیست که هدف اصلی استعمارگران که در رأس تمام اهداف آنان است، هجوم به فرهنگ جوامع زیر سلطه است». (صحیفه نور مجموعه رهنمودهای امام خمینی، ص 160) در همین رابطه مؤلفه‌های دفاعی مورد نظر امام نیز بشدت متأثر از سوگیری فرهنگی ایشان می‌باشد. در میان شاخص‌های مورد نظر امام در زمینه فرهنگ دفاعی، اصول زیر از جایگاه خاصی

برخوردار است:

- 1- توسل به مضامین اسلامی و الهی در تمامی سطوح فرهنگ؛
- 2- اهتمام به تحقق فرهنگ خودباوری و برائت از اتکاء به غیر در عرصه‌های مختلف جامعه؛
- 3- ضرورت بسیج همه امکانات و منابع در هر سطحی برای تحقق فضای مناسب فرهنگ دفاعی؛

در فرایند توسعه الگوهای رفتاری مبتنی بر تقلید بی ضابطه و عدم درک ویژگی‌ها و تأثیرهای فرهنگی، اجتماعی و تاریخی هرگز راه به جایی نمی‌برد و خروج از وضعیت موجود راه حل خودی و بومی مبتنی بر ماهیت فرهنگی و تکیه بر فرهنگ خود را می‌طلبد. نوع تصمیم‌گیری‌ها بیش از منابع در توسعه نیافتگی کشوری تأثیر دارد و فرایند اصلاح تقسیم نیز بیش از هر امری جنبه فرهنگی دارد. فرهنگ عامل ایجاد کننده اعتماد به نفس ملتها برای توسعه بوده و میزان سازگاری و پذیرش و نیل به مراحل توسعه به عناصر فرهنگی جامعه بستگی دارد. توسعه فرهنگی سبب اعتلای فرهنگی، ایجاد محیط سالم و متناسب با رشد فضایل و تعالی انسانها و مسئولیت‌پذیری آنها شده. و فرهنگ جوهر برنامه توسعه ملی و دستیابی به توسعه درونی ملی باید براساس فرهنگ پایه‌گذاری شود. (حمزه پور، 1388: 86)

فرهنگ سامان بخش باورها، ارزشها، نگرشها و هنجارهای یک جامعه و نوع رفتار و جهت‌گیری‌های مردم آن جامعه را مشخص می‌کند (صالحی امیری، 1386: 57) امروزه بر همگان آشکار است که تلاش و برنامه‌ریزی برای دست‌یابی به توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی بدون تمرکز به فرهنگ در دراز مدت اثرات مخربی به بار خواهد نشانید. توسعه در جایی که از آن ریشه گرفته است یعنی در فرهنگ و سنت‌های همان کشور رشد می‌کند زیرا توسعه فرایند همه‌جانبه و مرتبط با ارزشها هر جامعه و فراخوان و مشارکت آحاد افراد در رسیدن به توسعه است (مهدی زاده، 1388: 30)

دهشیری (1388) در باره شاکله فرهنگ اینگونه می‌نویسد: «فرهنگ از شش لایه مجزا و در عین حال مرتبط با یکدیگر تشکیل شده است. سه لایه نخست هسته فرهنگ و سه لایه بعد پوخته آن را تشکیل می‌دهد. لایه نخست (باورها) به معنای جهان بینی و اعتقادات و نوع نگرش به خدا، انسان

و جهان است. لایه دوم (ارزش‌ها) به معنای باید ها و نبایدهاست. لایه سوم (هنجارها) به معنای الگوهای رفتاری برآمده از ارزش‌هاست. لایه چهارم (نمادها و اسطوره‌ها) شامل سرود، پرچم، مشاهیر و شخصیت‌های علمی و فرهنگی یک کشور است. لایه پنجم (آیین‌ها و آداب و رسوم) به معنای رفتارهای اجتماعی را شکل می‌دهد و منجر به جامعه‌پذیری و درونی کردن عادات و علائق اجتماعی می‌شود. لایه ششم را فناوری‌ها، مهارت‌ها و نوآوری‌ها تشکیل می‌دهند و ناظر بر محیط و فضای نوینی هستند که فرهنگ عمومی در بستر آن شکل می‌گیرد و مظهر تعامل و تبادل کنش‌های اجتماعی و الگوهای ارتباطی به شمار می‌آید». (دهشیری، 1388: 128)

در یک جمع‌بندی می‌توان گفت؛ فرهنگ به‌عنوان مقدمه‌ای برای ورود به سایر عرصه‌ها مطرح بوده و نسبت آن با دیگر مسائل مانند سیاست، اقتصاد و... نسبتی طولی است. به‌عنوان مثال، پیش‌زمینه‌های عرصه‌ی سیاست در مقوله‌ای به‌نام فرهنگ سیاسی شکل می‌پذیرد؛ به‌طوری‌که در الگوی عمل سیاسی اسلام توجه و تأکید زیادی بر رعایت اخلاق و پرهیز از بی‌اخلاقی سیاسی شده است و نمود و تأثیر مسائل فرهنگی و اخلاقی در مسائل سیاسی جلوه‌ی ملموس‌تری دارد.

پیش‌ران‌های تمدن ساز در گام دوم

آنچه که امام خامنه‌ای در بیانیه گام دوم از آن به عنوان یک منشور تمدن ساز یاد نموده و حرکت انقلاب اسلامی را در گام دوم منوط به اقداماتی در حوزه‌های گوناگون دانسته که اگر مورد توجه قرار نگیرد عملاً انقلاب از رسیدن به اهداف تعالی بخش خود یا بازمی‌مانند و یا حرکت به سوی انقلاب نجات بخش ظهور به تأخیر دچار خواهد شد. از این رو نکات محوری این اقدامات به شرح زیر مورد بحث قرار می‌گیرد.

عبور از مرزهای دانش.

مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است. جمعیت جوان زیر ۴۰ سال که بخش مهمی از آن نتیجه‌ی موج جمعیتی ایجاد شده در دهه‌ی ۶۰ است، فرصت ارزشمندی برای کشور است. ۳۶ میلیون نفر در سنین میانه‌ی ۱۵ و ۴۰ سالگی، نزدیک به ۱۴ میلیون نفر دارای تحصیلات عالی، رتبه‌ی دوم جهان در دانش‌آموختگان علوم و مهندسی، انبوه جوانانی که با روحیه‌ی انقلابی رشد کرده و آماده‌ی تلاش جهادی برای

کشورند، و جمع چشمگیر جوانان محقق و اندیشمندی که به آفرینش‌های علمی و فرهنگی و صنعتی و ... اشتغال دارند؛ این‌ها ثروت عظیمی برای کشور است که هیچ اندوخته‌ی مادی با آن مقایسه نمی‌تواند شد.

- دانش و دانایی منشأ قدرت و توانایی بوده و غرب خالی از بنیانهای اخلاقی و اعتقادی توانسته است با استفاده از این توانایی به ثروت اندوزی و نفوذ و قدرت سلطه گرا نه دست یابد.
- غرب با استفاده از توانایی ناشی از دانایی سبک زندگی خود را به جوامع فاقد و عقب مانده از کاروان علم تحمیل نموده و توانسته است از این طریق اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد.
- استعداد علم و تحقیق ملت ایران اسلامی با متوسطی بالاتر از متوسط جهان، توانسته است با رستاخیز علمی و سرعتی غافل گیرانه ای در میان حدود دویست کشور جهان شگفتی ساز شود.
- با این رشد چشمگیر تا دستیابی به قله علمی فاصله وجود دارد باید به قله علمی رسیده و با عبور از مرزهای دانش باید عقب ماندگی‌ها جبران شود.
- با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد، سنگ بنای یک انقلاب علمی که به پشتوانه خون پاک شهدای هسته ای گذاشته شده در کشور باید به اوج رسانده شود.

جهاد معنوی و اخلاقی

شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه هرچه بیشتر رشد کند برکات بیشتری به بار می‌آورد؛ این، بی‌گمان محتاج جهاد و تلاش است و این تلاش و جهاد، بدون همراهی حکومت‌ها توفیق چندانی نخواهد یافت البته اخلاق و معنویت محصول دستورات و فرامین حکومت‌ها نیست و نمیتوانند آن را با قدرت قاهره ایجاد کنند، زیرا:

- اولاً خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند،
- ثانیاً زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند؛
- باید با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، به شیوه‌ی معقول بستیزند و خلاصه اجازه ندهند که جهنمی‌ها مردم را با زور و فریب، جهنمی کنند.

- معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است،
- اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی، چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است.
- معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده‌ی همه‌ی حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آنها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت میسازد و نبود آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند. (همان)

اقتصاد درون‌زا

- از نظر امام خامنه‌ای اقتصاد کلید قدرت‌نمایی و سلطه‌پذیری است هدف جامعه‌ی اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمیتوان به هدف‌ها رسید. زیرا؛
- اقتصاد قوی، نقطه‌ی قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه‌ی ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و دخالت دشمنان است.
 - تقویت اقتصاد مستقل کشور که مبتنی بر تولید انبوه و با کیفیت، و توزیع عدالت‌محور، و مصرف به اندازه و بی اسراف، و مناسبات مدیریتی خردمندانه است.
 - عملکردهای ضعیف، اقتصاد کشور را از بیرون و درون دچار چالش ساخته است. چالش بیرونی تحریم و وسوسه‌های دشمن است که در صورت اصلاح مشکل درونی، کم‌اثر و حتی بی‌اثر خواهد شد. و چالش درونی عبارت از عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی است.
 - نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی، استفاده‌ی اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن، و سرانجام عدم ثبات سیاست‌های اجرایی اقتصاد و عدم رعایت اولویاتها و وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه در بخش‌هایی از دستگاه‌های حکومتی است.
 - منشأ نگاه به خارج، کانون‌های فکر و توطئه‌ی خارجی است که با صد زبان به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و افکار عمومی داخلی القاء میشود.

- راه‌حل مشکلات اقتصادی موجود، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که باید برنامه‌های اجرایی برای همه‌ی بخش‌های آن تهیه و با قدرت و نشاط کاری و احساس مسئولیت، در دولت‌ها پیگیری و اقدام شود.
- درون‌زایی اقتصاد کشور، مولد شدن و دانش‌بنیان شدن آن، مردمی کردن اقتصاد و تصدیگری نکردن دولت، برون‌گرایی با استفاده از ظرفیتهایی که قبلاً به آن اشاره شد، بخش‌های مهم این راه‌حل‌ها است.
- یک مجموعه‌ی جوان و دانا و مؤمن و مسلط بر دانسته‌های اقتصادی در درون دولت خواهند توانست به این مقاصد برسند. دوران پیش‌رو باید میدان فعالیت چنین مجموعه‌ای باشد. (همان)

عدالت فسادستیز:

- امام خامنه‌ای در بیانیه در باب عدالت به جایگاه مهم آن اشاره می‌کند با این بیان که: «عدالت در صدر هدف‌های اولیه‌ی همه‌ی بعثت‌های الهی است و در جمهوری اسلامی نیز دارای همان شأن و جایگاه است؛ این، کلمه‌ای مقدس در همه‌ی زمان‌ها و سرزمین‌ها است و به صورت کامل، جز در حکومت حضرت ولی‌عصر (ارواح‌نافذاه) میسر نخواهد شد، ولی به صورت نسبی، همه جا و همه وقت ممکن و فریضه‌ای بر عهده‌ی همه بویژه حاکمان و قدرتمندان است.» از این رو؛
- باید با کارهای بیشتر توطئه‌ی واژگونه‌نمایی و لاف‌سکوت و پنهان‌سازی که اکنون برنامه‌ی جدی دشمنان انقلاب است، خنثی گردد.
 - باید دل‌های مسئولان به طور دائم باید برای رفع محرومیت‌ها بتپد و از شکاف‌های عمیق طبقاتی بشدت بیمناک باشد.
 - تبعیض در توزیع منابع عمومی و میدان دادن به ویژه‌خواری و مدارا با فریبگران اقتصادی که همه به بی‌عدالتی می‌انجامد، بشدت ممنوع است و غفلت از قشرهای نیازمند حمایت، به هیچ رو مورد قبول نیست.

- چشم امید به شما جوان‌ها است؛ و اگر زمام‌داری بخش‌های گوناگون کشور به جوانان مؤمن و انقلابی و دانا و کاردان - که بحمدالله کم نیستند - سپرده شود، این امید برآورده خواهد شد؛ ان شاء الله. (همان)

مرزبندی با دشمن:

رهبری معظم در حوزه سیاست خارجی با تأکید بر سه اصل «عزت، حکمت و مصلحت» عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن در روابط بین‌المللی بر اساس حاکمیت سه اصل مذکور مبتنی بر شجاعت و حکمت مدیران جهادی برای نهادینه شدن پدیده‌های زیر می‌داند:

- تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه‌ی آمریکا و صهیونیسم؛
- شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه‌ی غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آن‌ها در منطقه؛
- گسترش حضور قدرتمندانه‌ی سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. (همان)

استقلال مبتنی بر آزادی

از نظر امام خامنه‌ای استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر جهان است؛ و آزادی اجتماعی به معنای حق تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه‌ی افراد جامعه است؛ و این هر دو از جمله‌ی ارزش‌های اسلامی و این هر دو عطیه‌ی الهی به انسانها دانسته و هیچ کدام تفضّل حکومت‌ها به مردم نمی‌داند. بر این اساس حکومت‌ها موظف به تأمین این دو می‌داند. و از این رو متذکر می‌شوند که:

- منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر میدانند که برای آن جنگیده‌اند. ملت ایران با جهاد چهل‌ساله‌ی خود از جمله‌ی آن‌ها است.
- استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون‌آورد صد‌ها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت.

- این ثمر شجره‌ی طیبه‌ی انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده‌لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمیتوان در خطر قرار داد.
- همه با همه‌ی وجود موظف به حراست از استقلال و آزادی بوده و بدیهی است که «استقلال» نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود، و «آزادی» نباید در تقابل با اخلاق و قانون و ارزش‌های الهی و حقوق عمومی تعریف شود.

زیست اسلامی و انقلابی (سبک زندگی)

- سبک زندگی یکی از مقوله‌هایی است که همواره مورد توجه رهبر انقلاب بوده و می‌فرمایند: بی‌شک فکر و اندیشه هر انسانی، مهم‌ترین سرمایه‌اوست و در سطح کلان نیز تفکر و نحوه‌ی باورهای حاکم بر هر جامعه‌ای، تعیین‌کننده‌ی خط و مشی مردم آن است. از دیدگاه رهبری، مسائلی چون: ایمان، علم، دوری از تقلید صرف و توجه به ارزش‌ها از مهم‌ترین مؤلفه‌های این حوزه است.
- 1- ایمان: از نظر امام خامنه‌ای «ایمان تابع تعریف انسان از زندگی و هدف آن است. رفتار اجتماعی و سبک زندگی، تابع تفسیر ما از زندگی است... بر اساس این ایمان، سبک زندگی انتخاب خواهد شد» (بیانات در دیدار جوانان، ۱۳۹۱/۷/۲۳)
 - 2- علم و آگاهی: ایشان می‌فرمایند «علم؛ عامل عزت، قدرت و امنیت ملت است» (بیانات در دیدار نخبگان جوان، ۱۳۸۶.۰۶.۱۲) «کشوری که دستش از علم تهی است، نمی‌تواند توقع عزت، استقلال، هویت و شخصیت، امنیت و رفاه داشته باشد». (همان) رهبری، نقش علم را حتی در ساده‌ترین امور زندگی، مثل آرایش و پوشش نیز پررنگ قلمداد می‌کنند: «من می‌خواهم بگویم اگر شما موی سرتان را می‌خواهید آرایش کنید، لباس بپوشید، سبک راه رفتن را تغییر دهید، بکنید؛ اما خود انجام دهید؛ از دیگران یاد نگیرید» (بیانات در دیدار جوانان همدان، ۱۳۸۳/۴/۱۷)
 - 3- پرهیز از تقلید: یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های رهبری، تلاش برای ساختن نسلی است که از تقلید کورکورانه دور باشند: (بیانات در دیدار جوانان، ۱۳۹۱/۷/۲۳) «تقلید از غرب برای کشورهایی که این تقلید را برای خودشان روا دانستند و عمل کردند، جز ضرر و فاجعه به بار نیاورده... فرهنگ غرب، یک فرهنگ مهاجم و نابودکننده فرهنگ هاست.

هر جا غربی ها وارد شدند، فرهنگ های بومی را نابود کردند، بنیان های اساسی اجتماعی را از بین بردند؛ تا آنجایی که توانستند، تاریخ ملت ها را تغییر دادند» (بیانات در دیدار مردم بیجار، 1388/2/28)

4- توجه به نمادهای دینی: نمادها نوعی علامت است که بر اساس یک اندیشه یا احساس، ظهور و در فضای رفتاری، تأثیر خاصی ایجاد می کند. در اصل، نمادها که هویت بصری دارند، ابزار ارتباط ذهنی می شوند و به مرور، انفکاک و جداسازی فرد از نماد مشکل می شود. **وَمَنْ يُعْظِمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ**¹. بعضی ها به اسم اینکه ما اهل ریا نیستیم و نمی خواهیم تظاهر کنیم، شعائر اسلامی، علامت های اسلامی، رفتار اسلامی و پرچم های اسلامی را از زندگی خودشان و مردم جمع می کنند. بنده مطلقاً این را توصیه نمی کنم.» (بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت، ۰۸/۱۳۸۴/۰۶)

5- توجه به ارزش های فرهنگی و تاریخی: توجه به مقوله ارزش ها در شکل گیری تفکر انسان ها نقشی اساسی دارد. مقام رهبری این مقوله را در چند بخش تبیین فرموده اند:

5-1. **معماری اسلامی**: پیش از آنکه بنایی ساخته شود، بنا اسیر انسان است؛ اما پس از ساخت، انسان اسیر ساختمان است. به همین جهت، اگر در مرحله طراحی بر اساس فرهنگ خودی نقشه ای را طراحی کنیم، میان فرهنگ ما و فرهنگی که ساختمان بر ما تحمیل می کند، تناقضی پیش نخواهد آمد؛ اما اگر معماری بر اساس فرهنگ بیگانه و غیر خودی ساخته شود، میان فرهنگ ما و فرهنگ ساختمان، تناقض پیش خواهد آمد. (بیانات در دیدار اعضای شوراهای فرهنگ عمومی استان ها، 1374/4/19)

زبان فارسی میراث فرهنگی ایرانیان است و رهبری با درک این مطلب از مانع: **توجه به زبان** تراشی دشمنان در پیشرفت این عنصر فرهنگی ایرانیان پرده برمی دارند (بیانات در دیدار با فرهنگیان کرمان، 1384/8/12) من معتقدم یکی از کانال های کاملاً مطمئن فرهنگی ما، زبان فارسی است.»

(بیانات در دیدار اعضای شورای عالی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، 1380/11/17) اکنون زبان فارسی بهترین حامل و رسانه برای معارف، افکار، نوآوری و تمدن عمیق اسلامی محسوب می شود» (بیانات در دیدار اعضای دومین مجمع بین المللی زبان فارسی، 1370/12/12) ایشان در ترسیم چشم انداز در این راستا می فرمایند: «آن روزی را باید دنبال کنیم که اگر در دنیا دانشمندی خواست یک نظریه علمی را بفهمد، بشناسد، حل کند و با یک اختراع آشنا شود، مجبور شود زبان فارسی را یاد بگیرد» (بیانات در دیدار گروهی از مخترعان و نوآوران جوان کشور، 1384/1/30).

2-5. توجه به تاریخ : رهبری معظم تاریخ یک ملت را از عناصر فرهنگی آن ملت می داند و می فرماید. « هویت ملی را که از تاریخ و فرهنگ هر کشور نشأت می گیرد، اساس همه پیشرفت ها می دانند » اساس تحول باید بر ملاحظه عناصر اصلی هویت ملی قرار داده شود، که آرمان های اساسی و اصولی، مهم ترین آنهاست.... اگر یک کشوری همه پیشرفت ها را داشت، اما.. از گذشته و تاریخ خود هیچ بهره ای نداشت و نبرده بود، این کشور مطلقاً پیشرفت نخواهد کرد؛ زیرا هویت ملی، اساس هر پیشرفتی است». (بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان، 1385/8/18)

6- الگوگیری از اهل بیت (ع) : یکی از مهم ترین مؤلفه های سبک زندگی اسلامی، بازخوانی سبک زندگی پیشوایان و انبیای الهی است. مقام رهبری می فرمایند: «خداوند متعال به ما مسلمانان دستور داده است که از پیامبر (ص) تبعیت کنیم.... جامعه اسلامی ما آن وقتی به معنای واقعی کلمه جامعه اسلامی کامل است، که خود را بر رفتار پیامبر(ص) منطبق کند» (خطبه هانماز جمعه، 1370/7/5) ایشان حتی در بعد حکومتی نیز بر این باورند که حاکمان باید الگویی داشته باشند و بهترین الگو، حکومت علوی است (خطبه های نماز جمعه، 1380/9/16)

فرهنگ دفاعی و اقتدار تمدن ساز اقتدار ملی

امام خامنه ای در باره ساخت اقتدار ملی و عوامل تأثیرگذار بر آن به نکات معنوی مبتنی بر علم و اخلاق اشاره نموده و موضوعیت اخلاق را بر اساس شاخصی همچون اخلاق نبوی ترسیم می نماید که در زیر به گوشه ای از آن مرور می شود. ایشان در این باره می فرمایند: «اقتدار ملی با چه چیزی تأمین می شود؟ با علم و اخلاق. درباره ی علم خیلی صحبت کرده ایم؛ در این جلسه درباره ی اخلاق صحبت می کنیم. در اخلاق، ما نباید نمره کم بیاوریم. پیغمبر ما معلم اخلاق است. پرچم تهذیب و تکمیل اخلاق را پیغمبر برافراشته و رسالت پیغمبر اعلام کرده. ما باید در زمینه اخلاق دچار عقب ماندگی نشویم.»

رفتارهای اجتماعی، انضباط، وجدان کاری، قانون گرایی و روح دینداری - که بعضی آدم های بی انصاف، روح دینداری جوان های ما را در معرض تطاول قرار دادند و به نام حرف های بی محتوا و بی منطق و به نام آزادی، دست خوش غارت کردند - از پایه های اقتدار است... یکی از پایه های اقتدار ملی این است که مسئولان کشور و آحاد ملت اعتقاد داشته باشند می توانند این راه ها را طی کنند و این کارها را انجام دهند؛ خود را عاجز، بی دست و پا و در محیط بن بست احساس نکنند... موجبات اقتدار ملی جزو کارهایی است که مربوط به حکومت است و دستگاه های حکومتی باید انجام دهند. البته توهم قدرت هم نداشته باشیم. آنچه را که نمی توانیم، با تخیل و توهم و خیال پردازی برای خودمان فرض نکنیم؛ غفلت از قدرت واقعی و حقیقی خودمان نداشته باشیم. (1388/8/8)

اقتدار اقتصادی

آنچه که مسلم به نظر می رسد این است که ایران اسلامی در مسائل چالشی و مورد اختلاف با سایر کشورها زمانی دارای قدرت چانه زنی بالاتری خواهد بود که از مؤلفه های قدرت بیشتری بهره مند باشد، یکی از مهم ترین مؤلفه های اقتدار هر کشوری، اقتدار اقتصادی است. اقتصاد به سبب عوامل متعددی، از جمله ارتباط تنگاتنگ با سیاست و اثرپذیری از آن و اثرگذاری بر آن و همچنین اثر مستقیم بر معیشت مردم، که جزء نیازهای اولیه محسوب می گردد، همواره نقش بسزایی را در مناسبات جهانی ایفاء کرده و از این جهت است که هرگاه کشورهای غربی، به دلیل قدرت اقتصادی بالا، بخواهند بر کشوری سلطه پیدا نموده و موضوعی را بر دیگر کشورها تحمیل نمایند، از اهرم تحریم های اقتصادی استفاده می نمایند؛ زیرا نسبت به گزینه نظامی اولاً هزینه کمتری برای

کشورهای تحریم‌کننده دارد و از طرف دیگر دارای اثرگذاری بالاتری است. از این رو، مسئله‌ی اقتدار اقتصادی مورد توجه حضرت امام خمینی ره و مقام معظم رهبری بوده است و همواره بر این نکته تأکید داشته‌اند که برای جلوگیری از فشارهای کشورهای مستکبر، کشور باید به سمت تقویت ساخت درونی و عدم وابستگی به سایر کشورها حرکت نماید تا بتواند قدرت دفاع اقتصادی خود را در برابر زروگویی‌های نظام سلطه افزایش دهد. از این رو عوامل رسیدن به اقتدار اقتصادی در عناوین زیر تجلی می‌یابد؛

عوامل اقتدار اقتصاد مقاومتی

1. قدرت تأمین بودجه کشور
2. تدوین نقشه جامع اقتصادی کشور
3. تقویت شرکت‌های دانش بنیان
4. بهبود محیط کسب و کار
5. داشتن توان تولید و انباشت سرمایه

اقتدار فرهنگی

امام خامنه‌ای بارها در باره زمینه‌های رشد و بالندگی کشور نسخه‌های عملی ارائه داده‌اند که در صورت توجه مسئولان مسیر رسیدن به اهداف والای نظام هموارتر خواهد شد. معظم‌له در زمینه قدرت ملی مبتنی بر هویت فرهنگی می‌فرمایند: «در زمینه‌های فرهنگی هم عرض کنم: این دیگر مخصوص ما نیست. همه ملت‌های زنده‌ی دنیا، بر این متفقند که اگر ملتی اجازه داد فرهنگ ملی‌اش پایمال تهاجم فرهنگ‌های بیگانه شود، آن ملت از دست رفته است. ملت غالب، ملتی است که فرهنگش غالب است. غلبه فرهنگی است که می‌تواند غلبه اقتصادی و سیاسی و امنیتی و نظامی و همه چیز را هم با خود به دنبال بیاورد.» (1372/5/12) اقتدار فرهنگی هم همین‌طور است؛ یعنی از لحاظ فرهنگی، فرهنگ کشور اثرگذار باشد و اثرپذیر نباشد و تهاجم فرهنگی به شکل صحیحی دفع شود.» (1380/2/28)

ایشان بخشی از هویت فرهنگی مورد نیاز اقتدار فرهنگی را به تولیدات فرهنگی توسط رسانه‌ها به ویژه رسانه ملی منوط دانسته و می‌فرمایند: «پخش برنامه‌های هنری و فیلم‌ها و گزارش‌هایی که

جوانان و کودکان را به رفتار سالم و اندیشه درست رهنمون می‌شود و دین‌داری و تعهد و انضباط و محبت و تعاون و حضور در صحنه‌های انقلابی و سیاسی را به آنان می‌آموزد، و عشق به فرهنگ و میهن و مردم خویش را در آنان پدید می‌آورد، کاری درخشان و حسنه‌ای ماندگار است و کشور را در برابر امواج تهاجم فکری و فرهنگی و تبلیغاتی بیمه می‌کند». (1378/3/5)

اقتدار سیاسی

رهبر معظم انقلاب اسلامی بر اساس فرایند شکل‌گیری انقلاب و اوج آن را در ساخت تمدن اسلامی دانسته و می‌فرماید: «ما اگر پیشرفت همه‌جانبه را به معنای تمدن‌سازی نوین اسلامی بگیریم - بالاخره یک مصداق عینی و خارجی برای پیشرفت با مفهوم اسلامی وجود دارد؛ اینجور بگوئیم که هدف ملت ایران و هدف انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی است؛ این محاسبه‌ی درستی است - این تمدن نوین دو بخش دارد: یک بخش، بخش ابزاری است؛ یک بخش دیگر، بخش متنی و اصلی و اساسی است. به هر دو بخش باید رسید.»

معظم‌له دو بخش ابزاری و متنی را این‌گونه ترسیم می‌فرماید: «آن بخش ابزاری چیست؟ بخش ابزاری عبارت است از همین ارزش‌هایی که ما امروز به عنوان پیشرفت کشور مطرح میکنیم: علم، اختراع، صنعت، سیاست، اقتصاد، اقتدار سیاسی و نظامی، اعتبار بین‌المللی، تبلیغ و ابزارهای تبلیغ؛ این‌ها همه بخش ابزاری تمدن است؛ وسیله است. البته ما در این بخش در کشور پیشرفت خوبی داشته‌ایم. کارهای زیاد و خوبی شده است؛ هم در زمینه سیاست، هم در زمینه مسائل علمی، هم در زمینه مسائل اجتماعی، هم در زمینه اختراعات - که شما حالا اینجا نمونه‌اش را ملاحظه کردید و این جوان عزیز برای ما شرح دادند - و از این قبیل، الی‌ماشاءالله در سرتاسر کشور انجام گرفته است. در بخش ابزاری، علی‌رغم فشارها و تهدیدها و تحریم‌ها و این چیزها، پیشرفت کشور خوب بوده است». (1391/7/23)

اقتدار علمی

امام خامنه‌ای با تأکید بر مقوله دانش به منزله پایه‌های قدرت می‌فرماید: «علم مایه قدرت است؛ هم امروز و هم در طول تاریخ؛ در آینده هم همین جور خواهد بود. این علم یک وقت منتهی به یک فناوری خواهد شد، یک وقت هم نخواهد شد. خود دانش مایه‌ی اقتدار است؛ ثروت‌آفرین

است؛ قدرت نظامی آفرین است؛ قدرت سیاسی آفرین است. یک روایتی هست که می‌فرماید: «العلم سلطان» - علم، قدرت است - «من وجده صال به و من لم یجده صیل علیه» یعنی مسئله، دو طرف دارد: اگر علم داشتید، می‌توانید سخن برتر را بگوئید، دست برتر را داشته باشید - «صال» یعنی این - اگر نداشتید، حالت میانه ندارد؛ «صیل علیه». پس کسی که علم دارد، او دست برتر را بر روی شما خواهد داشت؛ در مقدرات شما دخالت می‌کند؛ در سرنوشت شما دخالت می‌کند. گنجینه‌ی معارف اسلامی پر است از این حرف‌ها». (1388/11/13)

رهبر معظم در دانشگاه باید هم عالم تولید بشود، هم علم تولید بشود، هم عالم و علم جهت درست پیدا کند؛ این سه نکته‌ی اساسی در دانشگاه باید باشد. تربیت عالم که من از آن تعبیر میکنم به تولید عالم، و تولید علم که همان چیزی است که سالهاست تکرار میکنیم؛ یعنی خطوط مرزی علم را شکستن و جلو رفتن که این کاری است که ما در کشورمان هنوز نتوانسته‌ایم آن‌چنان‌که شایسته‌ی نظام جمهوری اسلامی است به آن برسیم؛ البته کارهایی شده، لکن عقیم. باید بتوانیم از لحاظ علمی جلو برویم؛ وقتی علم جلو رفت، آن وقت فناوری هم جلو میرود؛ وقتی فناوری جلو رفت، تأثیر در زندگی می‌گذارد؛ وقتی فناوری جلو رفت، در دنیا چشمها به شما متوجه میشود و احساس نیاز میکنند؛ در زندگی انسانها تأثیر می‌گذارید؛ اینها مسائل بسیار مهمی است. تکیه‌ی بنده بر روی علم و فناوری و مانند اینها که همیشه می‌گویم، به‌خاطر این است؛ اینها فراموش نشود. همه‌ی مجموعه‌ی دانشگاه - مدیران دانشگاه، از وزیر محترم گرفته تا رؤسای دانشگاه‌ها، استادها، دانشجویها، متون درسی، فرآیندهای آموزشی، کارگاه‌ها و مانند اینها؛ همه‌ی اینها - باید در این چهارچوب قرار بگیرند؛ یعنی بایستی تولید علم، تولید عالم و جهت‌دهی صحیح [صورت بگیرد]؛ این سوّمی را توجه داشته باشید: جهت‌دهی صحیح به علم و عالم. علم و عالم در تمدن مادی وسیله‌ی بدبختی انسان شد؛ وسیله‌ی تولید بمب اتم شد، وسیله‌ی تولید سلاح شیمیایی شد، وسیله‌ی تولید ویروس‌های خطرناکی شد که امروز متأسفانه قدرتمندها از طُرُق مختلف دارند آنها را در جسم و جان جوامع داخل میکنند؛ علم این‌جوری شد؛ علم منحرف شد؛ علم، در جهت درست، در جهت نفع، در جهت کمال انسان [باشد]. ۱۷/۰۳/۱۳۹۶

معظم‌له جایگاه مهم علم و دانش را در تولید قدرت و ایجاد زمینه‌های اقتدار بر شماری نموده و به دانشجویان تأکید می‌فرماید: «قدرت پیدا کنید. اگر ایران اسلامی بتواند در زمینه علمی سخن

خودش را در حد سخنان اول دنیا در بیاورد، کار شدنی است؛ چون علم، ثروت هم ایجاد می کند، قدرت نظامی هم ایجاد می کند، اعتماد به نفس هم ایجاد می کند. من بارها گفته ام، باز هم می گویم و باز هم بارها تأکید خواهم کرد که پایه و زیربنای اقتدار آینده شما ملت عزیز در قدرت علمی است». (1384/7/24)

اقتدار دفاعی - امنیتی

قدرت دفاعی یکی از ارکان اقتدار ملی است. اگر برای اقتدار ملی ما لااقل سه رکن اصلی را در نظر بگیریم، یکی از این سه رکن استحکام و ثبات اقتصادی است که خیلی مهم است، یکی توانایی و قوام یافتگی فرهنگی است که بسیار اساسی است، یکی هم قدرت دفاعی است. قدرت دفاعی برای یک کشور حیاتی است، برای اقتدار یک ملت حیاتی است. اگر این قدرت دفاعی را ملتها نداشته باشند، آن کسانی که اهل تجاوز و تعرض و سوء استفاده و دخالت کردن و دست اندازی به دیگر کشورها و ملتها هستند - که امروز نمونه هایش را دارید در دنیا می بینید: آمریکا و بعضی از کشورهای دیگر - آنها را راحت نمی گذارند؛ اگر قدرت دفاعی در یک کشوری وجود نداشته باشد، دیگران آنها را راحت نمی گذارند و به همه چیز آنها تعرض میکنند که امروز می بینید به بعضی از کشورها چه تعرض هایی می شود. (1399/7/21)

همه جامعه های عالم و کشورهای عالم برای اینکه بتوانند امنیت خود را تأمین کنند، بتوانند راه عزت خود را بپیمایند و به آسایش مادی و معنوی دست پیدا کنند، احتیاج دارند به اقتدار. قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت هاست، یکی از واجب ترین واجبهاست. در هر اجتماعی، قوه قضائیه حل و فصل کننده اختلافات و حاکم کننده عدل در مقابل ظلم و تجاوز و فساد و اینهاست. علم مایه قدرت است؛ هم امروز و هم در طول تاریخ؛ در آینده هم همین جور خواهد بود. (1389/8/19)

در نظامهای مادی، اقتدار، متکی به پایه های قدرت مادی است - به پول، به سلاح، به تبلیغات فریبکارانه، و هر جا لازم شود، مزورانه و منافقانه - اما در الگوی اسلامی و معنوی، این اقتدار در درجه اول متکی به عامل معنوی و ارزش معنوی و الهی است؛ متکی است به ایمان، متکی است به اعتماد به خدای متعال، متکی است به تلاش مخلصانه در راه آرمانهای بلند و والا. نه اینکه به سلاح

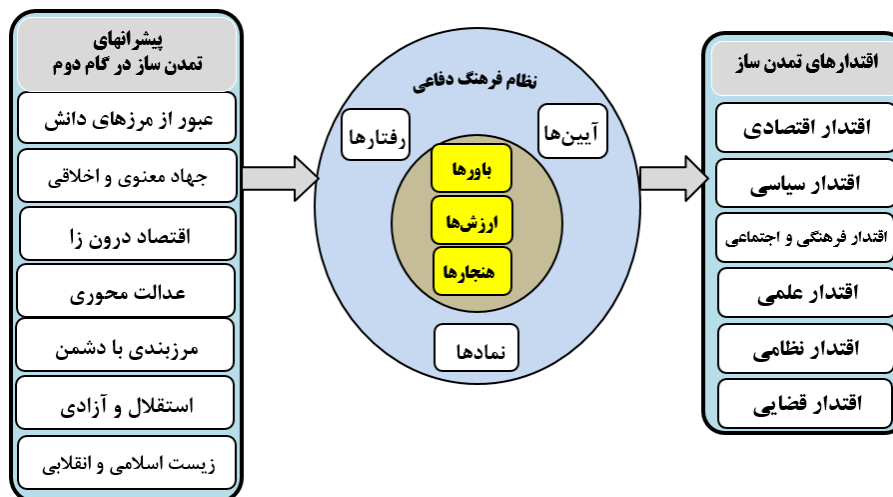
بی‌اعتناء باشیم، نه اینکه به نظم و تجهیزات و آموزش به چشم بی‌اهمیتی بنگریم؛ همه‌ی اینها لازم است؛ اما روح اینها - که اینها به منزله‌ی جسم آن و کالبد آن به حساب می‌آیند - عبارت است از احساس تکلیف خدائی، احساس اتکال به خدای متعال. این است که یک ارتش را، یک مجموعه‌ی نیروهای مسلح را، یک ملت را آنچنان مقاوم و استوار میکند که قدرتهای مادی قادر نیستند آن را به زانو در بیاورند و نصرت نهائی و پیروزی نهائی با اوست. (1389/8/19)

قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرتهاست، یکی از واجب‌ترین واجبهاست. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست. همه‌ی کشورهایی که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام‌های سیاسی آن‌ها متکی به مردم باشد؛ ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خود کفای کارآمد برخوردار باشند؛ ولی آن‌ها این را نمی‌خواهند. (1376/7/5)

اقتدار قضایی

قوه‌ی قضائیه به دو عامل نیاز دارد تا بتواند موفق باشد. در هر نظامی، در هر اجتماعی، قوه‌ی قضائیه حل و فصل‌کننده‌ی اختلافات و حاکم‌کننده‌ی عدل در مقابل ظلم و تجاوز و فساد و اینهاست. برای اینکه قوه‌ی قضائیه در این هدف والا موفق بشود، به دو چیز احتیاج دارد: یکی قدرت و اقتدار - که باید قوی باشد - دوم، اعتماد؛ یعنی مردم باید به او اعتماد داشته باشند... قوه‌ی قضائیه با استحکام درونی، با تربیت و به کار گرفتن انسان‌های شایسته، فاضل، امین و درستکار، قوت و اقتدار پیدا می‌کند. با وضع قوانین درست، با نظارت‌های متناسب، با بهره‌گیری از پیشرفت‌های گوناگون فنی و سازمانی و استفاده‌ی از همه‌ی دنیا، این اقتدار به وجود می‌آید. (1390/04/06)

قوه‌ی قضائیه بازو و پنجه قدرتمند نظام است، برای اینکه گریبان متجاوز و متخلف از قانون را بگیرد و او را سر جای خود بنشانند تا مردم بتوانند در پناه قانون زندگی کنند. پس، اقتدار قوه‌ی قضائیه یک اصل است، اما درعین حال این اقتدار باید به نحوی باشد که اعتماد مردم جلب شود و این با همین اصلاحاتی است که در قوه قضائیه طراح‌ی شده است و باید با قدرت تمام دنبال شود. (1382/04/07)

مدل مفهومی پیشرانهای تمدن ساز بر پایه فرهنگ دفاعی مبتنی بر بیانیه گام دوم

نتیجه‌گیری

آنچه که از مباحث مقاله به عنوان نتیجه تحصیل می‌شود در سه بعد قابل توجه است :

- 1- **فرهنگ دفاعی** : این پیش‌رهنها مبتنی و منبعث از نظام فرهنگ دفاعی در دو ساحت باید مورد توجه دست اندرکاران امر فرهنگی جامعه قرار گیرد نخست باید به لایه های مرکزی و هسته ای فرهنگ به عنوان شالوده فکری و اندیشه ای و زیر بنایی جامعه که شامل باورها، ارزشها و هنجارها می باشند بر اساس داشته های فرهنگ ملی، دینی و انقلاب تمرکز نمایند تا قوام و دوام هویت فرهنگی جامعه را استحکام نمایند. دوم اینکه به لایه پوسته ای فرهنگ که تأکید بر رفتارها، نمادها و اسطوره های برگرفته از لایه هسته ای دارد و محل بیشترین آسیب پذیری فرهنگ دفاعی است مورد پایش مستمر و ابزارهای کنترلی در حوزه تغییرات اجتماعی و فرهنگی با برآوردهای دقیق، نقاط قوت، ضعف، آسیبها و فرصت های قرار داد. از سوی دیگر باید تمام توان حمایتی را برای ایجاد و تقویت فرهنگ دفاعی در ابعاد جامعه بکار گرفت تا امکان نهادینه سازی فرهنگ دفاعی در جامعه را فراهم ساخت.

2- **ابعاد اقتدارساز:** در صورت کاربست طرح‌های فراگیر برای ایجاد و تقویت فرهنگ دفاعی در زمینه علمی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی – دفاعی و قضایی در نتیجه حرکت به سوی اقتدار در این زمینه‌ها فراهم شده مستلزم هدف‌گذاری دقیق و منطقی است که هر یک از این عناوین در کلان‌چنانچه به اقتدار ختم گردد ضمن افزایش قدرت بازدارندگی و ثبات در صحنه‌های کارکردی جامعه، حرکت برای فتح قله‌های تمدن‌سازی فراهم می‌گردد.

3- **پیشرانهای تمدن‌ساز:** این پیشرانها در بیانیه گام دوم انقلاب که به منزله چراغ راهنمایی برای حرکت در زمینه‌هایی همچون؛ عبور از مرزهای دانش، جهاد معنوی و اخلاقی، اقتصاد درون‌زا، عدالت محوری، مرزبندی با دشمن، استقلال و آزادی و زیست اسلامی و انقلابی می‌باشد و به عنوان پیشرانهای بسیار قوی تمدن‌سازی با جهت‌گیری‌های مجاهدانه مورد هدف‌گذاری قرار گیرند.

منابع

1. امام خمینی ره، صحیفه نور
2. امام خامنه‌ای، فرمایشات و پیامها
3. افتخاری، علی اصغر و همکاران، (1390)، بازخوانی الزامات امنیتی سند چشم انداز ج.ا.ا. در افق 1404 «رویکردی چندجانبه»، فصلنامه راهبرد، سال بیستم، شماره 60
4. امیر تیموری، محمد حسن، (1377). رسانه‌های آموزشی، شیراز، انتشارات ساسان
5. اینگلیس، فرد، (1377). نظریه رسانه‌ها، ترجمه محمود حقیقت کاشانی، تهران، مرکز تحقیقات صدا و سیما
6. پارسا، محمد (1383) زمینه نوین روان‌شناسی، تهران، بعثت، چاپ بیستم،
7. تولیت، سید عباس، (1388) مدیریت دفاع فرهنگی، مجله اندیشه انقلاب اسلامی، شماره 7 و 8
8. حمزه پور، علی (1388). مفهوم و ماهیت الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، فصلنامه تخصصی نامه دولت اسلامی، شماره 7 و 8، بهار و تابست
9. دهشیری، محمدرضا، (1388)، رسانه و فرهنگ‌سازی، فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره 8
10. صالحی، امیری، سیدرضا (1382). مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی، تهران، ققنوس
11. کارلسون، اولاف، (1380) کودکان و خشونت در رسانه‌های جمعی؛ ترجمه مهدی شفتی؛ تهران: مرکز تحقیقات صدا و سیما،
12. گودمن، استفان (1384)، نادره فتوره‌چی گفت و گوی با روزنامه شرق
13. لازار، ژودیت (1380) افکار عمومی؛ ترجمه مرتضی کتبی؛ تهران؛ نی،
14. ماندل، رابرت (1377) چهره متغیر امنیت ملی، مترجم و ناشر؛ پژوهشکده مطالعات راهبردی)
15. محمدتقی جعفری (1373)، فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی،

16. محمودزاده، علی و دیگران (1388)، "واکاوی و بازشناسی مدیریت جهادی"، نشر دفتر نماینده ولی فقیه.
17. مستقیمی، حسین، (1390)، نقش آفرینی رسانه‌ها در جامعه دانایی، دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها، انتشارات اوقاف
18. مهدی زاده، علیرضا (1388). ماهنامه مهندسی فرهنگی شورای عالی انقلاب فرهنگی، سال چهارم، شماره 35 و 36
19. Carlsson, U.; Tayie, Samy; Jacquinet-Delaunay, Genevieve & Tornero, José Mannuel Pérez (Eds.) (2008) Empowerment through Education: An Intercultural Dialogue, Sweden: Goteborg University.